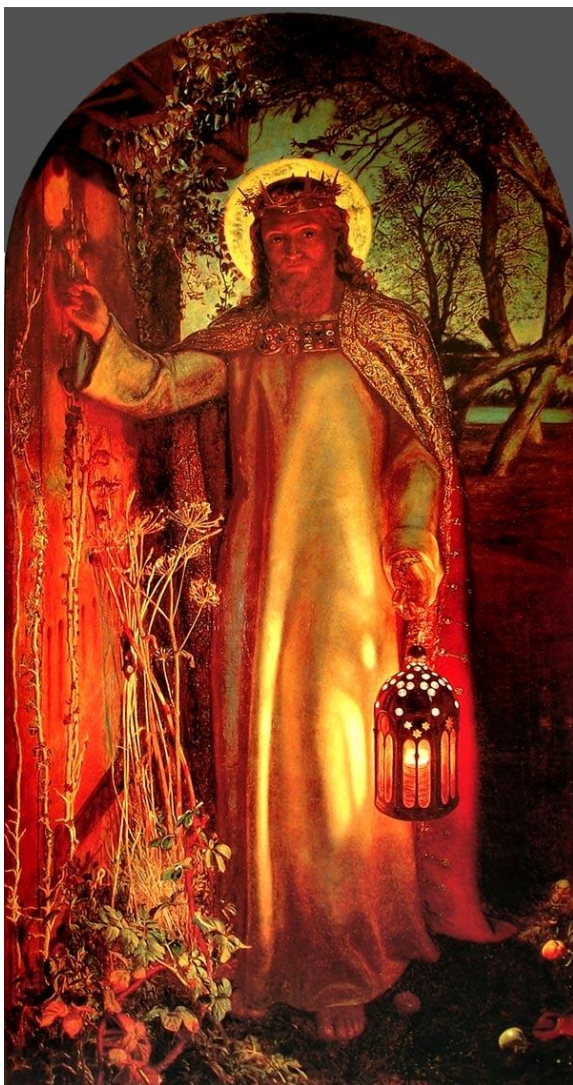
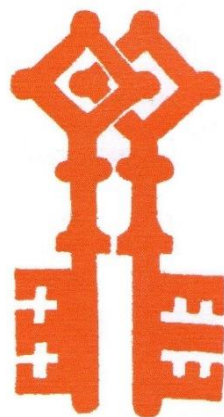

RE-FORMATIO

ÅRGANG 66

ISSN 0900-8519

2025/1

Redaktionelle bemærkninger

Billedet på forsiden af dette nummer af Re-formatio er en gengivelse af maleriet "The Light of the World" af William Holman Holt. Læs om det i artiklen på s. 27 af organist og kantor Kim Thinggaard.

Det har længe været et ønske i redaktionen, at alle ældre numre af Re-formatio blev skannet og gjort tilgængelige i digital form. Re-formatio 1958-2025 omfatter i alt ca. 8.000 sider, som rummer en stor mængde vægtige artikler og indlæg skrevet med det for øje at skabe fornyelse i folkekirken på et apostolisk grundlag.

Det er nu realiseret med en dedikeret og ihærdig indsats fra pastor Brian Schønberg, Ledøje, som FKF og Re-formatio skylder stor tak. De digitaliserede Re-formatio fra 1958 og frem til i dag ligger nu på hjemmesiden hoejkirkelig.com, hvor de er tilgængelige for abonnenter via en kode, som sendes til alle, vi har en mailadresse på, og som har betalt kontingent eller abonnement.

Brian Schønberg driver en blog, Pastor Schønberg Blog, hvor der fra tid til anden vil blive bragt artikler fra ældre numre af Re-formatio.

Der findes enkelte komplette sæt af bladet foruden meget varierende restoplæg af størstedelen af de udgivne blade, hvoraf enkelte eller flere numre kan erhverves ved henvendelse til redaktionen.

Med dette blad følger den årlige opkrævning af kontingent til FKF og abonnement på Re-formatio, som vi beder alle om straks at sætte til betaling.

OBS: Vær opmærksom på, at FKF har fået ny bankkonto!

I bladet og vedlagt findes indbydelse til Kirkelig Fornyleses landskonvent, som i år afholdes i Bethlehemskirken i København den 29-30. maj. Det er en god anledning til at mødes!

Redaktionen

Prædiken til Kyndelmisse 2025

Ved pastor Peter Østerby-Jørgensen

Epistel: 1. Johs. 1,1-7. Evangelium: Luk. 2,22-32.

Salmer: 362 – 117 --- 321 – 101 – 780

Fyrre dage gammel blev Barn-Jesus båret frem for Herren i templet i Jerusalem. Ved den lejlighed kommer en mand ved navn Simeon, tager barnet i sine arme, lovpriser Gud – og omtaler den nyfødte som 'et lys til åbenbaring for hedninger'.

Fordi Simeon kaldte Jesus 'et lys', er det skik at fejre denne dag med mange tændte lys – og ordet Kyndelmisse betyder da også simpelthen Lysmesse.

Men vi skal standse ved det, at Jesus blev båret frem i templet.

Det blev årsag til, da man, måske allerede i 300-tallet, bestemte, hvad der skulle læses og synges på denne dag – at man valgte et stykke fra Profeten Malakias i Det Gamle Testamente som en mulig tekst ved dagens højmesse.

Dér hedder det – i oversættelsen fra 1931, som er langt smukkere end den nyere oversættelse:

Til sit tempel kommer i et nu den Herre, I søger, og pagtens engel, som I længes efter; se Han kommer, siger Hærskarers Herre.

40 dage gammel bliver Barn-Jesus båret frem; men Han er Herren, der kommer til sit tempel.

Simeon tager Ham i sine arme. Det blev årsag til, at man gjorde to vers fra Salme 48 i Det Gamle Testamente til en af sangteksterne ved denne dags gudstjeneste – sådan som de lød i den gamle latinske oversættelse:

Gud, vi har modtaget din barmhjertighed her i dit tempel. Som dit navn er, Gud, sådan skal din lovsang lyde til jordens ender. Sådan kunne Simeon sige, da han kunne tage Barn-Jesus i sine arme og kunne lovprise Gud.

Men lad os vende tilbage til de ord, vi nævnte for lidt siden – af Profeten Malakias:

Til sit tempel kommer den Herre, I søger, pagtens engel, som I længes efter.

Det samme kan vi sige om enhver kristen gudstjeneste – og det er det helt afgørende:

Her kommer vor Herre Jesus Kristus selv til stede iblandt os. Her giver Han sig selv til os.

Det har ikke mindst Grundtvig sat ord på – som vi kender det fra hans salmer.

Det kommer meget stærkt til udtryk i salmen Øjne, I var lykkelige, hvor det blandt andet hedder:

*Han, som liv og lys uddeler
med sin Ånd og med sit ord,
Han, som alt det brudte heler
i sit bad og ved sit bord,
Jesus Kristus, med vor glæde
er lyslevende til stede.
Han, skønt verden ser Ham ikke,
troen dog for øje står.*

I sin menighed udretter vor Herre Jesus Kristus det, Han vil, med sin Ånd og med sit ord – og frem for alt ved Dåb og Nadver, ved Badet og Bordet, som Grundtvig ynder at sige.

Det er baggrunden for det sidste vers i en anden kendt salme:

*Lov og tak og evig ære
for din røst, som i vor dåb
kalder os Guds børn de kære,*

*skænker herlighedens håb,
for din røst med nådens ord
til os over Himlens bord,
som os byder gang og sæde
evig i vor Herres glæde!*

Vi kunne også trække linjer frem fra søndags-salmen Nu står sjælen
op af døde:

*Jesus! du var selv til stede,
nu jeg véd det, hvor og når:
hånd du på mit hoved lagde,
grant jeg véd nu, hvad du sagde,
hvor jeg døbttes med dit ord,
hvor du bød mig til dit bord.*

I salmen Sov sødt, barnlille! sætter Grundtvig ord på, hvordan det er
vor Herre Jesus Kristus, der er den, der handler med os ved
Døbefonten. Han siger jo til den døbte, til alle os døbte:

*Gudsfigrene grande
(ikke kun præstens, men Guds fingre)
slog kors for din pande,
Guds Enbårnes røst
slog kors for dit bryst.*

Det er Grundtvigs tanke, at den lyslevende Jesus Kristus er til stede
og selv er den, der handler, både ved Dåb og Nadver; men i salmerne
fylder det mest, at Han er til stede ved Nadveren.

I nadversalmen Du er vor skat, o Jesus sød! siger Grundtvig først –
og han taler til Jesus, at brødet ”er dig selv med liv og Ånd”, og at
vinen er ”dit evig friske hjerteblod”. Og så fortsætter han:

*For øjet skjult, for hånden tom
du vandrer i din helligdom,
men kendes dog på røsten din,*

*når du velsigner brød og vin.
Du siger: Æder, drikker frit (spis og drik)
af kødet og af blodet mit!*

Tilsvarende i salmen til Kristi Himmelfart:
*Jesus, himmelfaren,
dog midt i folkeskaren
uddeler Himlens vin og brød,
er med sit folk i liv og død.*

Og med andre ord i påskesalmen Luk øjne op, al kristenhed, hvor det hedder:

*Luk øren op, al kristenhed!
og hør, at Guddoms-manden
med liv og lys og Himlens fred
er og hos os opstanden.
Her ånd og liv er end Hans ord,
her vendes sorg til glæde,
og grant det mærkes ved Hans bord,
at Han er selv til stede.*

Denne lille vandring i Grundtvigs salmer om gudstjenesten vil vi slutte i julesalmen Velkommen igen, Guds engle små. I den bevæger Grundtvig sig frem mod Juledags højmesse, når juleklokken kimer og julesangen lyder. Og så hedder det:

*Da vandre Guds engle op og ned
på salmens tonestige,
da byder vor Herre selv Guds fred
til dem, den efterhige
(til dem, der higer. længes, efter den),
da åbner sig Himlens borgeled,
da kommer ret Guds rige.*

Vor Herre Jesus Kristus er selv til stede og byder selv Guds fred: Det er Hans stemme, vi hører, når de kendte ord lyder ved Barnedåb og Altergang og ved konfirmation og bryllup og begravelse:

Fred være med dig! Fred være med jer!

Med de ord tager Han os ind i alt det, Han har vundet til os ved sin død og opstandelse – ind til fred med Gud, ind, hvor Gud gør os til sine børn og binder sig til os som Far, ind, hvor der er tilgivelse for al vor synd og sejr over al vor død.

Tilbage til ordene fra Profeten Malakias:

Til sit tempel kommer i et nu den Herre, I søger, pagtens engel, som I længes efter; se Han kommer.

Når Han kommer, kan vi sige til Ham, som det hedder i en vore bønner:

Opstandne Herre og Frelser, du, som selv er til stede iblandt os med al din kærligheds rigdom!

Og så gælder det om, at vi rækker vore hjerter og munde og hænder frem – og tager imod Ham, så vi kan gøre ordene fra Salme 48 til vore egne:

Gud, vi har modtaget din barmhjertighed her i dit tempel. Som dit navn er, Gud, sådan skal din lovsang lyde til jordens ender.

Så kan vi gå fra kirke – i dag og hver gang, vi gør det – og sige, lidt frit efter Simeon:

Herre, nu lader du os gå bort med fred, for vore øjne har set din frelse – som et lys, der skinner ind i vore hjerter og sind og over det liv, vi skal leve som mennesker og som kristne.

Og så kan vi kun føje til:

Lov og tak og evig ære være dig, vor Gud ...

Troparion & Kontakion til Kyndelmisse:

Jomfruen, der fødte Guds søn, glæder sig,
for fra moderskødet udgik
Retfærdighedens Sol,
Kristus vor Gud,
For at bringe lyset til dem i mørket.
Glæd dig også, retfærdige ældste, som favnede vore sjæles Forløser,
Som også har givet os opstandelsens nåde.

Du, som helligede jomfruens skød ved din fødsel og Simeons
hænder, som det var ret,
er nu kommet til os og har frelst os, O, Kristus Gud.
Men giv fred midt i krige mod din menighed, og styrk Kirken, som
du har elsket,
O, du den eneste menneskeelsker.

"Den nye højkirkelighed"

Ved pastor Poul Ulsdal

Den nye højkirkelighed er en betegnelse, der er blevet hæftet på den bevægelse for kirkelig fornyelse, som – med forløbere i Danmark og parallelle bevægelser i udlandet - trådte frem midt i 1950'erne.

En af de markante skikkelser i bevægelsens gennembrud og i mange årtier var pastor Poul Ulsdal (1913-2008). I sine erindringer "I kirkekampens tegn" fra 1995 tegner han et billede af bevægelsens vilkår, som aldrig har været for medløbere.

Nedenstående er et kapitel fra Ulsdals bog, "Den nye højkirkelighed", om denne fase af den kirkelige fornyelse.

Højkirkeligheden har aldrig været en homogen bevægelse, men en bevægelse, hvor præster og lægfolk i deres sogne og i den offentlige debat har forsøgt at præge Folkekirken med en kirkelig fornyelse på apostolsk grund. Dette anliggende er ikke blevet mindre aktuelt i dag. (Redaktionen)

Det blev navnet på den højkirkelige bevægelse, der i året 1956 trådte offentligt frem og fra dette tidspunkt blev en del af spektret i dansk kirkeliv. Ja, måske tør det siges, at det i de næste 10-15 år blev den bevægelse, der "skrev dagsordenen" for en væsentlig del af den kirkelige debat i landet. Fra foråret 1958 fik bevægelsen sit eget blad, RE-FORMATIO. Først med stiftelsen af "Fællesskabet Kirkelig Fornyelse" i efteråret 1979 blev bevægelsen organiseret med love og bestyrelse m.m.

Måske var det os selv, der ved så ofte at understrege ordet "nye" blev årsag til navnet. Det var os nemlig magtpåliggende at redegøre for forskellen mellem det, som vi ville, og det, der for de fleste – og rent historisk – var knyttet til ordet "højkirkelighed." I 1958, netop da

debatten om den nye bevægelse i folkekirken for alvor gik i gang, udgav professor P. G. Lindhardt en bog med titlen "To højkirkelige mænd", en brevveksling mellem biskopperne Swane og Stein i slutningen af forrige århundrede. Ikke mindst denne bog gav anledning til at understrege denne forskel, da disse mænd på alle punkter stod for det modsatte af det, vi ville. For dem var det at holde fast ved statskirken noget uhyre vigtigt, hvor vi derimod var meget kritiske og i stedet for understregede ordene "Kristi kirke." Hvor "embedsmandens" værdighed betød meget for dem, var for os embedet, som selv den mest uanselige hjælpepræst var indehaver af, det afgørende. Som et kuriosum kan nævnes, at disse biskopper, som vi måske ville henregne under det "Kirkeligt Centrum", der en dag blev en slags retningsnavn, med stor bekymring så på Indre Mission, fordi den med sin stærke understregning af sakramenterne havde faretruende katolske træk.

Over for den side i dansk kirkeliv var navnet "den nye højkirkelighed" nødvendigt; men i en anden henseende har navnet aldrig været helt korrekt, for også i de foregående måske 20 år havde der været en kreds af "rigtige" højkirkelige i dette land. I tidsskriftet "Kirken", oprindeligt udgivet af den senere biskop Scharling, men senere fortsat i en anden skikkelse og med andre redaktører var der ofte flere artikler, som kunne kaldes højkirkelige. Fra omkring 1934 startede stud.theol. Hans Justesen en række initiativer, især inspireret af svensk højkirkelighed. Gennem en årrække arrangerede han offentlige møder i København med klart højkirkeligt program, hvorved en del præster og lægfolk blev inddraget. Senere blev det til et meget primitivt studenterkollegium i en række tagværelser i et hus på Trinitatis Kirkeplads, endda med et lille rum indrettet som kapel, hvor der blev bedt tidebønner og en sjælden gang fejret messe. En

kreds, kaldt Vesperringen, afholdt tidebøns gudstjenester i forskellige københavnske kirker. Der var også blevet stiftet et Skt. Ansgar Broderskab, der hvert år indbød til Stille dage, især med tidesang og messe. Den tidligere missionær i Pakistan, lægen Anna Bramsen, startede et lignende fællesskab for kvinder, en tredje orden inden for en slags evangelisk franciskanerorden, som også afholdt ”Stille dage”.

I slutningen af 1920’erne var Theologisk Oratorium stiftet, et broderskab, først af teologiske studenter, siden også af præster, der havde en del mere eller mindre højkirkelige medlemmer. Denne forening, hvor Regin Prenter var det mest fremtrædende medlem, var især præget af dens brug af tidebønnen.

Den mest markante person i disse sammenhænge var sognepræsten i Virring, Børge Barsøe. Vel i første række præget af engelsk højkirkelighed havde han gennemført så radikale ændringer i gudstjenesten, at klagerne over ham endte med en provsteret. Formodentlig på grund af hans øvrige flittige præstetjeneste i sognet og teologisk støtte fra Regin Prenter blev resultatet en frifindelse med meget beskedne krav til præsten.

Man kan nu med god grund spørge, hvad det så var, der begyndte at ske i 1956, når alt dette allerede var i gang. Et svar må være, at først da trådte dansk højkirkelighed for alvor frem i lyset; den blev synlig for alle!

Medvirkende dertil var, at en række præster på dette tidspunkt begyndte at gå med den runde præsteflip. Et andet, meget vigtigere svar var, at højkirkeligheden trådte frem som angriber af tidens mest

fremtrædende teologi, den folkekirkelige, i alle dens afskygninger og som afslører af det åndelige forfald i den danske kirke.

Dette skete på et tidspunkt, hvor så mange præster var mere eller mindre lammede på grund af smitten fra den toneangivende teologi.

Midlerne i denne kamp var først og fremmest artikler i aviser og blade og derefter en meget stor mødevirksomhed landet over i præstekonventer, kirkelige organisationer og mangfoldige menigheder – og senere gennem eget blad og udgivelse af bøger.

Det er lidt vanskeligt at skrive om disse ting, når man selv ad mærkelige veje kom til at medvirke i det alt sammen, især som skribent. Det syntes at skulle være opgaven, der særligt var lagt hen til mig, selv om jeg agtede de præstevenner højt, der virkede på andre måder, f.eks. gennem en meget flittig brug af de daglige tidebønner for deres sogn og deres gerning. Jeg var dog langt fra den eneste skribent blandt de nye højkirkelige.

I efteråret 1955 blev jeg af provst Beyer i Rinkenæs bedt om at holde et foredrag i præstekonventet på den egn. Da jeg selv måtte bestemme mit emne, udarbejdede jeg et foredrag med titlen Fra Lindhardt til Barsøe, der blev trykt i Præsteforeningens Blad nr. 4/1956. Sådan begyndte det:

”Jeg vover en påstand: Den virkelig afgørende problemstilling i den danske kirke i dag kan udtrykkes i navnene Lindhardt-Barsøe. Det er derom, kampen drejer sig i dag – og vil dreje sig i de kommende år: modsætningen mellem det, der ligger bag disse navne.”

Barsøe var mig personligt helt ukendt, men jeg havde læst om den førnævnte provstesag. Professor Lindhardt kendte jeg heller ikke

personligt, men havde som nævnt læst en del af hans bøger og havde hørt ham holde adskillige foredrag.

Lindhardt skildrede jeg som symbol på en art nihilisme på kristen grund, protestantismens yderste grænse. Hos ham har subjektivismen sejret, f.eks. med hans ofte brugte udtryk: "Hvad jeg har hørt af evangeliet." Udtrykket svarer helt til mange pietisters og sektereres yndlingsudtryk: "Det er nu *min* tro" – eller blot ordene: "*min* bibel." Den radikale professor – der da også var opvokset i et nærmest indremissionsk hjem – placerede jeg som en konsekvens af denne tradition.

Det er den protestantiske subjektivisme ført til enden – eller ideens, ja, ideologiens sejr over Skriften og bekendelsen – engang en pietistisk, i dag en eksistentialistisk.

Over for alt dette er der kun hjælp i det, der ligger bag Barsøes navn: det, man verden over har kaldt det højkirkelige syn.

Vejen frem er vejen tilbage – til det katolske (hvormed der selvfølgelig ikke tænkes på Rom), til den *hele* tro, til den almindelige kirke, til det, som kirken altid har troet indtil vores skæbnesvangre tid.

Jeg understregede, at man ikke blot kan køre videre, som om der hverken har været bibelkritik eller tidehverv. "Derimod, går man tilbage til kirken, ser det hele anderledes ud."

Derefter pegede jeg på, at vejen tilbage til kirken og til det katolske egentlig også var den, som Grundtvig viste i 1825 midt i en anden forfaldstid i vor kirke, den rationalistiske, i sit skrift "Kirkens

Gjenmæle". Og det var også det, som valgmenighedspræsten Anders Nørgaard i 1930'erne og 40'erne viste tilbage til i flere bøger.

Men så kom der noget meget væsentligt, at vores tvivl og kritik er langt mere radikal end disse to mænds, der gik til kirken og fandt grundvolden; resten havde de begge som en uanfægtet del af deres kristentro. "Tvivlen er langt større i dag. Vi er ribbede for næsten alt. Nogle af os har været det næsten altid. Andre er blevet det gennem Lindhardt." Derfor må vi, når vi går tilbage til kirken, søge mere, end *de* gjorde – og derfor også risikere at finde mere.

Som eksempler nævnte jeg, at vi må spørge alvorligere om nadverens teologi, vi må spørge om embedet, om liturgien, om ægteskabet og en masse andet. Senere prøvede jeg at give foreløbige svar på de tre brændende hovedspørgsmål: om Bibelen, om gudstjenesten, om præsten og hans embede. "Det højkirkelige, katolske ... lukker op til en verden, som vores snæversynede protestantiske teologi har lukket for os."

Ja, det var et uddrag af dette foredrag, hvis indhold jeg ikke havde drøftet med nogen. Jeg kendte ingen af de få rigtige højkirkelige, der som nævnt havde levet nærmest i total ubemærkethed i vor kirke. At foredraget fik de virkninger, som det gjorde, havde jeg selvfølgelig ikke kunnet drømme om. Blandt konventsdeltagere var sognepræst Kühl i Løjt, der var én af de rigtige, og sognepræst Urban Schrøder i Varnæs, der klart var i bevægelse i den retning. Da foredraget var blevet trykt, fik jeg en række tilkendegivelser fra præster, på hvem det at læse foredraget virkede som en afsløring af vores situation og blev en oplysning om vejen fremover, så de ikke kunne lade være med at gå den.

En af dem, der havde reageret, var pastor Per Dolmer, Odder, søn af vore venner, lægefamilien i Hejls, konfirmeret på mit første konfirmandhold. Som student havde han været meget påvirket af professor Lindhardt, men var på baggrund af dennes protestantiske nihilisme begyndt at beskæftige sig med spørgsmålet, om ikke Rom havde svaret. Nu havde han fået vist en anden vej, via media, som nogle anglikanere kaldte deres kirke, "midtervejen" mellem protestantisme og Rom.

Jeg er helt enig med Regin Prenter i, at det er den evangelisk-lutherske kirke, der er den rette via media. Indtil i dag har jeg været overbevist om, at denne kirke i sin bekendelse, Augustana, har bevaret sin ægte katolicitet, så den højkirkelighed, der står fast på dette grundlag, er et bolværk imod at gå til Rom. Trods sin radikalisme havde Børge Barsøe den samme opfattelse. Gunnar Rosendal, den store inspirator af svensk (og dansk) højkirkelighed, fik efter sit udtrykkelige ønske fastgjort en plade på sin kiste med disse centralt lutherske ord indgraveret: "Simul justus et peccator" – på én gang retfærdig og synder.

Per Dolmer var en af de første, som højkirkeligheden på denne måde kunne bevare i vores kirke – for en tid.

En kold dag i slutningen af januar 1956 mødtes Dolmer, Schrøder og Kühl for første gang til et heldags konvent i Hejls Præstegård, hvor der var enighed om, at nu måtte dansk højkirkelighed virkelig træde frem i vort folk. Schrøder og Kühl var flittige præster i deres sogne og studerekamre, men ikke særlig praktiske. Det blev derfor især Dolmer med sin ungdom og aktive væsen, der sammen med mig måtte trække det meste af læsset.

I maj fik Dolmer og jeg arrangeret det første møde med Barsøe, idet vi indbød til et konvent i Odder, hvor Schrøder og Kühl samt endnu en højkirkelig præst, Lærkes fra Egen på Als, deltog. Her oplevede vi for første gang Barsøes smukke udførelse af messen i Odder Kirke. Senere holdt jeg et foredrag om det, der kaldes realpræsensen i nadveren, hvorefter brødrene afslørede for mig, at her havde jeg sandelig noget at lære endnu.

Omkring det tidspunkt gik det også først rigtig op for mig, at konsekvensen af det embedssyn, jeg med stort besvær var nået til, måtte blive et nej til kvindelige præster. Siden har jeg været glad for den personlige erfaring, at et nej til dette stadig aktuelle spørgsmål må begynde med antagelsen af Bibelens og kirkens gamle syn på embedet.

Disse møder nævnes, fordi de var de første skridt på den aktive, udadvendte, nye højkirkeligheds vej.

Jeg mindes tydeligt min iver for, at det kirkesyn, jeg endelig var nået frem til, skulle bredes ud i vor kirke. Hvorfor havde jeg dog ikke fået kendskab dertil meget før? Hvorfor havde de præster, der dog havde set det, gået så stille med dørene, at jeg ikke havde mødt det før? Derfor ivrede jeg straks for at få samlet alle de præster, der søgte i samme retning som vi, til et flerdages konvent – samt for at starte et blad.

Med hensyn til det sidste var jeg den eneste, der havde erfaring, ikke blot fordi jeg i mange år havde lavet mit eget kirkeblad, men også fordi jeg allerede på det tidspunkt havde haft en ret udstrakt skribentvirksomhed i aviser og blade. Schrøder var en udpræget forskernatur, hvis hovedinteresse var den lutherske ortodoksi og dens

fromhedsverden, noget der allerede havde resulteret i en række mindre afhandlinger samt andet kirkehistorisk arbejde.

Dermed var Schrøders navn blevet så kendt, at han blev indbudt til at holde foredrag på Skt. Laurentiustiftelsen i Lund i august dette år.

Vi arrangerede det sådan, at betalingen for hans rejseudgifter skulle overgå til mig, så vi kørte sammen derover i min bil og på denne måde blev vi begge gæster på det studenterkollegium, der bar dette navn. Det blev meget udbytterige dage – også på rejsen, hvor vi drøftede det fremtidige arbejde og især det kommende blad. I Lund købte jeg en præstevest med den runde flip; lad blot nogle kalde det barnagtigt, men det blev for mig et bekendelsestegn, som jeg havde brug for, at nu ville jeg være ved, at jeg var præst. Jeg ville nu øve min præstetjeneste på én gang mere målbevidst og samtidig med fornyet frimodighed.

Det fik mig til at mindes dengang, jeg i min første vækkelsestid måtte bekende min nye tro ved at sætte et KFUM-emblem i knaphullet. Der blev i øvrigt nogle problemer med dette emblem derovre. En dag faldt flippen ned i suppen, og en anden dag kastede en dreng op på den.

Efter stævnet besøgte vi et par dage Gunnar Rosendal i Osby, hvor vi boede i en slags herberg, han havde fået indrettet i nogle af de gamle avlsbygninger. Vi fik ikke talt særlig meget med ham, men deltog i disse dages rige gudstjenesteliv. Vi oplevede straks efter ankomsten aftenbønnen, completoriet, i det smukke Skt. Petri Kapel, en rest af den gamle kirke bag den store 1800-tals kirkes kor. I forbønnen den aften blev der ikke blot bedt for stiftets biskop, men også for overhovederne i den anglikanske kirke, den gammel-katolske kirke,

den ortodokse kirke og for paven i Rom. Om søndagen oplevede vi en smuk højmesse i den fyldte kirke.

Alt imens debatten om højkirkelighed tog fart, og særligt Dolmer og jeg skrev mange artikler, og der blev holdt mange foredrag rundt omkring i landet, forberedte vi det nye blad. Disse forberedelser måtte imidlertid stilles i bero, fordi Hans Justesen havde hørt om disse planer og derfor selv i begyndelsen af 1957 udsendte første nummer af et blad Breve om kirken.

Denne mand, der aldrig fik nogen eksamen, havde på flere felter gode teologiske kundskaber. Men han var en udpræget enspænder-natur, der meget nødtigt ville godkende andet end sit eget og derfor altid havde svært ved at gennemføre sine projekter. Han ville aldrig nogensinde have med vort arbejde at gøre, og hans eget døde snart ud. Den fromme og godtroende Schrøder accepterede, at nu havde højkirkeligheden jo fået et blad, som vi blot skulle støtte, og på opfordring skrev han selv i det. Jeg kendte derimod Justesen så godt, at jeg vidste, at dette blad snart ville gå i stå, hvilket også skete efter det andet eller tredje nummer.

I mellemtiden åbenbarede Schrøder mig en ny plan, nu hvor bladet var løst. Det drejede sig om at danne et broderskab af præster, kaldet Kristi Legems Broderskab, hvortil han sendte mig de udførlige regler. Af flere grunde afslog jeg at være med: Dels havde det hele et romaniserende præg, dvs. romersk-katolsk præg, når det var en højkirkelighed på bekendelsens grund, vi ønskede. Dels var det en missionerende højkirkelighed og ikke en klike, jeg gik ind for.

Broderskabet kom derfor i begyndelsen kun til at bestå af fire medlemmer: Schrøder, Barsøe, Per Dolmer samt endnu en præst; da

det var højest, nåede det vist op på ni-ti medlemmer. Der blev ikke skår i venskab eller samarbejde af den grund; det var et lukket broderskab, som vi andre aldrig hørte ret meget til.

Men den 8. februar 1958 fik jeg et brev fra Dolmer, hvori han fortalte mig, at broderskabet havde vedtaget økonomisk at støtte et blad efter de retningslinjer, som jeg tidligere havde gjort gældende i drøftelser med ham. Schrøder havde da indset, at Justesens forsøg var kuldsejlet, og han havde fundet det navn til bladet, som Dolmer og jeg godkendte med glæde: RE-FORMATIO.

Det første nummer kom til pinse 1958 med en smuk indledningsartikel af Schrøder Kom, Gud Helligånd!

Hans navn blev anført som ansvarshavende redaktør – med den vægt, det allerede havde på grund af hans lovende forskning og hans varme, ireniske personlighed. Jeg skulle være den egentlige redaktør, der samlede stoffet til hvert nummer, så han kunne fortsætte sine studier. Dolmer skulle især ordne alt det praktiske med skrivning, duplikering og ekspedition.

De første fem årgange bestod bladet blot af sammenhæftede A-4 ark. Med sjette årgang fik bladet det format, som det har i dag. Det blev sognepræst Anders Studsgaard, der i mange år fremstillede et virkelig smukt blad.

Min situation i folkekirken dengang var sådan, at mit navn ikke var nævnt i redaktionen før i anden årgangs første nummer. Under en række artikler i første årgang havde jeg kun anført nogle initialer. Jeg søgte stadig forgæves forflyttelse og mente, at det måske kunne skade mine muligheder, når mit navn stod i det blad.

Først året efter i 1959 var vi nået så vidt, at vi kunne indbyde til det første konvent for højkirkeligt sindede præster. Dolmer og jeg kørte til Virring og deltog i den hverdagsmesse, som Barsøe holdt visse morgener. Han godkendte, at hans kirke og præstegård måtte være stedet for dette konvent.

Indbydelsen, som vi sendte ud til en række præster, formede jeg vist selv; men her står mit navn heller ikke under, da den blev sendt til pressen til orientering.

Konventet, der blev afholdt 19.-21. maj på det meget smukke sted, blev en rig oplevelse. Her mødtes en række præster, der på forskellig måde havde fået det samme syn og nu brændte for at virke derfor i den danske kirke.

Til og med 1979 blev der hvert forår afholdt et lignende konvent i Virring; to gange desuden et konvent i København. Ved konventet i 1960 vedtog vi, at der skulle afholdes årlige kirkedage, første gang om efteråret i Risskov Kirke. Typisk for situationen dengang var, at Dolmer og jeg allerede i bilen fra Virring fik lavet det meste af programmet; resten ordnede vi samme aften per telefon i Odder.

Stævnet den 3.-5. september hos sognepræst Asbjørn Fog blev en stor begivenhed. Højmessen om søndagen blev fejret som levitmesse med tre præster for alteret. De medvirkende præster var Børge Riisgaard, Dolmer og Schrøder – den sidste som prædikant, hvortil han havde fine evner.

Biskop Erik Jensen, Aalborg, havde til pressen udtalt, at højkirkeligheden kunne brede sig i den danske kirke "som ild i tørt græs", og viste nu sin interesse ved at melde sin deltagelse. I en pause under lørdagens møder havde han fortalt nogle af os om den store

oplevelse, som det havde været for ham at deltage i en ortodoks gudstjeneste i Rusland. På denne baggrund var det mærkeligt at se ham demonstrativt forlade højmessen om søndagen med dens i virkeligheden beskedne liturgiske udfoldelse.

Med en enkelt undtagelse fortsatte disse kirkedage hvert år rundt omkring i landet fra lørdag til mandag, indtil de fra 1979 blev erstattet af Fællesskabet Kirkelig Fornyelses landskonventer.

Ved det første Virring-konvent i 1959 blev det bestemt, at Dolmer og jeg skulle udarbejde en højmesseliturgi, der kunne bruges ved alle kommende stævner, og når mindre kredse af højkirkelige præster samledes til konventer.

Den skulle også være udtryk for et muligt mål for de enkelte præsters forsøg på at restaurere højmessen i deres kirker.

Hovedtrækkene var taget fra det forslag, som Theologisk Oratorium udsendte i 1967, men ikke meget forskelligt fra Prøveritualbogens forslag i 1963 og dermed det, der er blevet autoriseret til alternativ brug i 1992.

Resultatet blev et primitivt hæfte på 20 sider, der også indeholdt de fleste af de stille bønner, som præsten ifølge den vesterlandske tradition kan bede forskellige steder i messen – sikkert anført for første gang i den danske kirke siden reformationen.

Det samme gjaldt en række anvisninger om de gebærder, håndstillinger m.m., som præsten kan benytte efter behov ved udførelsen af sin tjeneste. Endelig var der en række praktiske oplysninger om messeklæder og meget andet. Hæftet, der udkom i 1960, kaldte vi ”Kortfattet messevejledning for præster”.

I løbet af de kommende år blev redaktionen af Reformatio udvidet med præsterne Lund Pallesen, C. B. Hansen og Børge Riisgaard. Med fjerde årgang nr. 3/1961 var min tid som egentlig redaktør foreløbig slut, idet sidstnævnte blev den ansvarshavende.

Historien bag dette er ret typisk for de vanskeligheder, som den nye højkirkelighed kunne have at slås med indadtil, og derfor bør den for sandhedens skyld fortælles.

Urban Schrøder skrev mange fine ting til bladet, men nogle gange måtte jeg returnere noget, der var så romaniserende, at jeg ikke turde tage ansvar for, at det kom i den danske højkirkeligheds blad. For at vort venskab ikke skulle slides i stykker på grund af sådanne ting, aftalte jeg med ham, at han trak sig tilbage som formelt ansvarshavende, og jeg fra den faktiske redaktørstilling, og at vi overlod Børge Riisgaard disse stillinger, mens vi begge fortsatte som medredaktører.

Det er et eksempel på de brydninger, der indimellem kunne opstå mellem et beskedent mindretal af romaniserende præster i denne bevægelse og os andre, der havde en meget større kontakt udadtil i folkekirken og dens organisationer. Men dette fællesskab med en lang række fromme, nidkære, begavede og kulturåbne præster blev alligevel en meget stor berigelse. Hele vores horisont til en lang række sammenhænge i vor kirke – og uden for dens grænser – blev udvidet i forhold til vores lokale verden og egnens konventer. Hertil medvirkede, at de mangfoldige steder rundt omkring i landet, hvor vi blev indbudt til at tale, gav både bekendtskaber og venner. En meget stor korrespondance blev også resultatet af sådanne møder og de mange artikler, som jeg fik skrevet i årenes løb – og den er fortsat til i dag.

Når jeg begyndte dette afsnit med at fortælle om forudsætningerne for den nye højkirkelige bevægelse i vores kirke, vil nogle måske spørge om, hvad denne bevægelse så egentlig ville.

I et af mine foredrag begyndte jeg med at sige, at højkirkelighed egentlig ikke er noget særligt; det er blot at sætte kirken højt.

For dem, der kunne indvende, at det gør de da også, har jeg derefter nævnt en række områder, hvor dette skulle vise sig:

"Gør vi alvor af, at vores kirke er Guds hus, f.eks. sådan som det skildres i ritualer for kirkeindvielser? Ja, at det er et *helligt* hus", som indgangsbønnen oprindeligt lød: "... jeg er kommet ind i dette dit hellige hus ...".

Gør vi alvor af, at kirkens bibel er Den *hellige* Skrift, som derfor virkelig bør være en autoritet for os? Gør vi alvor af, at søndagen er Herrens dag, en *hellig* dag? Er nadveren virkelig den *hellige* nadver for os? Regner vi med det *hellige* præsteembede? Og det *hellige* ægteskab? Tror vi sådan, som det bekendes, at kirken er "én, hellig, almindelig og apostolisk"?

Alt dette blev sagt som modsætning til disse års modeteologi, at lutherdommen *ikke* regnede med hellige huse, hellige dage, hellige skrifter, hellige embeder, et helligt ægteskab osv.

Det var et forsøg på enkelt og folkeligt at vise, at højkirkelighed egentlig ikke betyder andet end at gøre alvor af alt det, som vores kirke i sin bibel, sine bekendelser og sine ritualer står for.

Egentlig kan højkirkelighed aldrig blive en særlig kirkelig retning, for man kan være missionsmand med det syn, ja, en meget bedre missionsmand! Og man kan selvfølgelig være præget af det

grundtvigske med en rigere forståelse for det folkelige og menneskelige sammen med at være højkirkelig.

Da jeg i 1960 blev præst i de to udpræget indremissionske sogne Hemmet og Sdr. Vium, følte jeg ikke, at min opgave som højkirkelig var at indføre en hel masse nyt. Jeg kunne sige til disse mennesker:

"Det er højkirkeligt aldrig at forsømme tjenesten for Gud i hans hellige hus på de hellige dage. Det er højkirkeligt flittigt at deltage i det skriftemål, der foregår hver anden søndag inden højmesse. Det er højkirkeligt at modtage nadverens sakramente så ofte som muligt. Det er højkirkeligt at læse Den hellige Skrift både hjemme og sammen med andre – og tro det, der står skrevet. Det er højkirkeligt at være trofast i bøn og forbøn. Det er højkirkeligt at bringe ofre til kirkens mission og diakoni."

Da virkelig mange i de sogne gjorde alt dette, blev det min opgave at berige forståelsen af gudstjenesten bl.a. med en pædagogisk udført restaurering, hvor dette var nødvendigt. Helt det samme gjaldt brugen af skriftemålet, en rigere forståelse af bønnens liv og af bundetheden til Bibelen.

Eller på alle måder prøve at vise kristendommens ret forståede "katolicitet" – som tidligere nævnt: den *hele* tro, kirkens og troens *fylde*.

Et særligt skud på den nye højkirkeligheds stamme i de år må ikke glemmes.

Sognepræst Haakon Rabjerg var i særlig grad blevet grebet af tanken om evangeliske klostre, som han vist især havde fået kendskab til gennem de små "kommuniteter", der var blevet stiftet i Sverige.

I sit fødesogn, Lem, ejede han et stort hedeareal, hvor han og hans kone Isa med store personlige ofre i de følgende år rejste et firlænget klosterkompleks med en kirke som den fjerde fløj. I begyndelsen skete det i nært samarbejde med den forhenværende lægemissionær Anna Bramsen, som jeg tidligere har nævnt. For egne midler byggede hun lige over for det påbegyndte byggeri et ret stort hus, der i nogle år var bolig for hende og en kvinde mere, efter at de begge over for sognepræst Svend Borregaard havde aflagt deres løfter som en evangelisk, franciskansk søsterorden.

Selv brugte jeg et par sommerferieuger sammen med en international arbejdslejr for unge til at arbejde på dette byggeri og boede da hos Søster Anna. Da hun døde ikke mange år efter, overtog Rabjerg huset. Den anden søster sluttede sig derefter til de såkaldte "Maria-døtre", et lille kommunitet i Kollund med et par huse samt et kapel.

Efter Haakon Rabjergs og hans kones død er der nu en af dem selv udvalgt fondsbestyrelse, der arbejder på oprettelse af et refugium og senere ud derfra et kommunitet i det store bygningskompleks. På dette såkaldte Hellig Kors Kloster har jeg flere gange holdt foredrag og gudstjenester.

Hermed er bragt noget af "historien" om "den nye højkirkeligheds" baggrund, opståen og første år samt et kort rids over dens indhold.

Senere [i erindringsbogen] vil der ikke blive berettet særligt meget direkte om denne bevægelse. Men alt i det følgende vil alligevel være en fortsættelse af denne "historie", fordi det viser nogle af de konsekvenser, som dette syn fik for resten af mit liv som præst. Det var som højkirkelig, jeg deltog i alt, hvad der senere skete.

Indtil denne dag er der overhovedet intet sket inden for folkekirken, der på mindste måde har rokket mig fra det kirkesyn, der engang gik op for mig og en ikke helt ringe flok præster og lægfolk.

Alt, hvad jeg har oplevet siden, har kun bekræftet mig deri. Men det betyder bestemt ikke, at jeg ikke har kunnet modtage inspirationer af forskellig slags og vokse i erkendelse af mangt og meget. At finde et fast *ståsted* betyder ikke det samme som at gå *i stå*.

Altartavlen i Torslunde kirke

Holman Hunt og The Light of the World

Ved Kim Thinggaard, organist og kantor

Jeg har tidligere beskæftiget mig en del med den anglikanske kirke, men det kloster i Alton, jeg var tilknyttet, lukkede gæstehuset ned ved Coronaen, og det er ikke genåbnet siden, ligesom deres Oblatordning siden også er blevet lukket pga. af munkenes fåtal. Mine jævnlige besøg sluttede med det. Den sidste munke er flyttet, og klostret er nu sat til salg.

Men jeg blev for mange år siden meget fascineret af maleriet “The Light of the World” af William Holman Hunt, og en reproduktion hænger på væggen i vores hjem. Et billede, der har haft meget stor betydning, men maleren malede det også tre gange i sit liv!

Holman Hunt (1827-1910) var en af “prærafaelitterne”, som var en kunstretning i England, der blev indstiftet i 1848 som Det prærafaelitiske Broderskab (The Pre-Raphaelite Brotherhood) af tre venner i 20'rne, kunstnere og digtere: Dante Gabriel Rossetti, William Holman Hunt og John Everett Millais, og det blev en ny bevægelse i den britiske kunst. Navnet kom af deres forbillede, der var den italienske malerkunst før Rafael (†1520).

Prærafaelitterne var minutiøst redelige i deres naturgengivelse. Den standhaftigste og mest udprægede var William Holman Hunt, som arbejdede i Jerusalem, Tel Aviv, Damaskus, Beirut, Istanbul, Nazareth, London og Kairo.

Han malede i 1851-54 det billede, der gjorde ham berømt, Kristus med en lygte som Verdens Lys, som er elsket og æret i England. Dette første, oprindelige eksemplar hænger i Keble College Chapel i Oxford. Det andet, mindre billede fra 1851-56 hænger siden 1912 i Manchester Art Gallery, og det sidste, største billede (Kristus nærmest i legemsstørrelse) fra 1904 findes nu i St. Paul's Cathedral i

London, efter det havde været på en treårig verdensomsejling og udstillet i flere Commonwealth-lande. Masser af mennesker så billedet, og det anslås, at ca. 4/5 af Australiens befolkning besøgte det. Det sidste billede blev færdiggjort af en af hans elever, Edward Robert Hughes, da Holman Hunt led af en tiltagende øjensygdom, der vel var befordret af hans arbejde med lys og mørke. Han er selv begravet i St. Paul's krypt ved andre berømt heder. Han blev berømt for sine religiøse billeder, selvom han malede en del andre motiver.

Billedet forestiller den tornekronede Kristus, der med sin lanterne som Verdens Lys oplyser døren.

Johs. Åb. 3:20: "Se, jeg står ved døren og banker på; hører nogen mig og åbner døren, vil jeg gå ind til ham og holde måltid med ham og han med mig.". Hunt skrev selv: "Jeg malede billedet med hvad jeg mente, hvor uværdig dog jeg var, at være en guddommelig befaling, og ikke blot et godt emne."

Døren på billedet har intet håndtag, og kan derfor kun åbnes indefra, hvilket symboliserer "det stædigt lukkede sind". Lyset falder også på et æble, der ligger på jorden. Det viser, at Syndefaldet ligeledes er ramt af Kristi lys. Billedet var af mange anset for at være den vigtigste gengivelse af Kristus i samtiden, og det som havde mest kulturel påvirkning.

Han havde en særlig teknik til at male med det rette lys. Han sad bag en skærmvæg og malede, og betragtede sin model, stående i månelys fra et vindue, gennem et lille hul. Han skriver om det i sin selvbiografi, at da han engang kørte hjem med (heste)omnibussen til Chelsea, talte kusken om excentriske karakterer, der var typiske for nabolaget. Særligt kunne han fortælle om en særlig besynderlig karakter, og hvis man rundede hjørnet, kunne man se ham på første sal stå eller sidde natten igennem tilsyneladende arbejdende på et billede, og klokken fire kommer han pludselig ud på gaden og farer ned til enden af vejen og tilbage, og forsvinder ind ad døren, og man ser ikke mere til ham. Men den aften var fyren der åbenbart ikke, og

kusken konstaterede med skuffelse: “Åh, det er uheldigt, det er ikke én af hans nætter.” Han kunne jo ikke vide, at “fyren” var blandt hans lyttende passagerer!

Billedet gav anledning til megen populær veneration i den sene victorianske periode og inspirerede adskillige musikværker, bl.a. Arthur Sullivans oratorium fra 1873 *The Light of the World*. Slutkoret kan anbefales at høres på YouTube. Kobberstik-reproduktioner hænger mange steder i børnehaver, skoler og kirker.

Efter Wikipedia og “Holman Hunt & The Light of the World” af Jeremy Maas, Wildwood House, 1987.

Citat

”Kirken er Plan A. Der er ingen Plan B.”
(Anonym amerikansk teolog)

”Det er sektens kendetegn, at tro for meget på for lidt.”
(Poul Ulsdal i *Re-formatio* 1. årg. Nr. 4, 1958)

”Teologerne er de største kættere.”
(Lars Messerschmidt, katolsk præst)

”Der må være et sted, hvor vrøvlet ender.”
(Førstebibliotekar ved Det kgl. Bibliotek. Jacob Thomsen 1930-2017; søn af departementchef i Kirkeministeriet 1943-58 Jacob Thomsen; konverteret til Den rom-kath. Kirke; ifølge Jacob Thomsens enke hans betragtning over kirkens styre og orden).

Den kristne faste og kirkens fasteskikke

Ved pastor René Yde

Oplæg i Sankt Ansgar Fællesskabet på Hvide Tirsdag den 4. marts 2025

Oplæggets titel synes jeg godt om. Det har en teoretisk, principiel del og en praktisk del.

I første halvdel skal jeg prøve at besvare spørgsmål som: Skal eller bør kristne faste? Er fasten en del af det kristne liv? Hvorfor skal vi faste?

I anden halvdel skal jeg prøve at besvare spørgsmål som: Hvad vil det sige at faste? Hvordan skal vi faste? Hvornår skal vi faste? Hvor meget skal vi faste?

Første del: Den kristen faste

Opfattelser af faste i dag

Hvis man stillede det her spørgsmål for halvtreds eller hundrede år siden, så ville man være blevet leet ud. Faste blev set som noget middelalderligt eller gammeldags, som vi i den protestantiske kirke for længst var holdt op med. Man var rationalister og modernistiske og havde kun hån til overs for fasten som fænomen. Det var da virkelig ikke noget, man kunne tale om blandt moderne, oplyste mennesker. Dette synspunkt kan endnu findes blandt enkelte præster; det smager af fortjenstfulde gerninger.

I dag er tiden imidlertid en anden, når det kommer til faste. Ude i verden er faste på mode. Det bliver set som en form for slankekur eller som en særlig livsform, der er sund og god og kan skaffe en social anseelse, fordi den er sund eller påstås at kunne redde kloden fra klimaforandringer og derfor er moralsk fortjenstfuld. Der findes for eksempel en slankekur, hvor man faster to dage om ugen. Dette er

lidt pudsig, da det med at faste to dage om ugen faktisk også er en kristen skik, som vi skal se. Dette med de to dages faste skulle hjælpe på fedtforbrændingen og i det hele taget være en god måde at tabe sig på.

Andre undlader at spise kød, ja nogle spiser intet, der er af animalsk oprindelse. Også dette har kristne paralleller. Vegetarianisme og veganisme er allerhøjeste mode og bliver set som en måde, hvorpå jeg den enkelte kan afhjælpe klimaforandringerne, kan udtrykke min omsorg for dyr og få et bedre helbred på. Jeg både gavner mig selv og verden og bliver et godt forbillede.

Derfor har vor kirke fået et problem, når den langt hen ad vejen har kastet den kristne faste overbord. Kirken har svigtet sine børn. Der er et råb i tiden, som vi sidder overhørig, fordi vi er alt for protestantiske og alt for smittet af rationalismen – eller en anden rationalisme, end den, der har grebet tiden. Vi er forstokkede og gammeldags, fordi vi i alt for lang tid har prøvet at tilpasse os en anden tidsånd end den, der faktisk hersker i samtiden. Heraf kan man se, at kirkens præster og forkyndere aldrig skal lefle for tidsånden, men holde fast ved det kristne budskab i hele dets fylde, sådan som det altid har været. Lad os genindføre og faktisk selv praktisere den kristne faste som en del af vores eget fromhedsliv med Gud.

Skal kristne faste?

Det korte svar er ja. Fasten var en del af livet med Gud i Det Gamle Testamente og vor Herre Jesus fastholder fasten i det nye gudsfolk. Jesus fastede selv 40 dage efter sin dåb, mens han var i ørkenen.

Hvad siger det nye testamente ellers?

Jesus siger: ”Når I faster, må I ikke gå med dyster mine som hyklerne. For de gør deres ansigt ukendeligt, for at det skal være kendeligt for mennesker, at de faster. Sandelig siger jeg jer: De har fået deres løn. Men når du faster, så salv dit hoved, og vask dit ansigt, så du ikke faster synligt for mennesker, men for din fader, som er i

det skjulte. Og din fader, som ser i det skjulte, skal lønne dig.”
(Matth 6,16-18)

De sagde til ham: »Johannes' disciple faster ofte og holder bøn; det samme gør farisæernes disciple; men dine, de spiser og drikker.«
Jesus sagde til dem: »Kan I få brudesvendene til at faste, mens brudgommen er sammen med dem? Men der kommer dage, da brudgommen er taget fra dem; i de dage skal de faste.« (Luk 5,33-35)

”Den slags fordrives kun ved bøn og faste.« ” (Matth 17,21)
”Og mens de holdt gudstjeneste og fastede, sagde Helligånden:
»Udtag Barnabas og Saulus til det arbejde, jeg har kaldet dem til.«
Da de havde fastet og bedt og lagt hænderne på dem, sendte de dem af sted.”
(Ap. G 13,2-3)

Fasten som en kristen praksis og en del af kristenlivet er altså helt tydelig ud fra det bibelske vidnesbyrd.
Hvordan så med den tidligste kristne tradition?

I skriftet Didachæ fra omkring år 90 (altså skrevet mens nogle af apostlene stadig levede) læser vi for eksempel om dåben:
”Den døbende, den døpte og andre som kan det, skal faste før dåben – i hvert fald: pålæg den døpte, at han faster en eller to dage i forvejen.” (7,4)
Og om den ugentlige faste hedder det:
Lad ikke eders fastedage falde på samme dage som hyklerne, de faster jo mandag og torsdag – så kan I faste onsdag og fredag. (Kap. 8)

Det er altså klart ud fra bibelen, ud fra Jesu egne ord og eksempel og ud fra de allerældste kilder, at faste har været en del af kristenlivet lige fra begyndelsen, og således har det været gennem hele kirkens

historie og bør derfor også være det i dag. Så ja, vi kristne skal og bør faste.

Hvorfor skal vi så faste? Hvad gavn gør det?

Det kristne liv er ikke kun noget, der foregår i hovedet eller inde i sjælen. Kristendommen er ret forstået en materialistisk religion. Vi mennesker er ifølge bibelen og Kirkens lære en enhed af krop og sjæl. Hvad vi gør med kroppen påvirker vores sjæle, og hvad der sker i sjælen påvirker vores krop. Mennesket er ifølge vor tro ikke en sjæl bundet til en krop eller en gnist af guddommelighed fanget i kødets fængsel. Vi er et amfibium, der lever både i kødets og i sjælens verden på samme tid. Vi er ikke som englene, der kun er ånd. Vi er krop og sjæl, uløseligt forbundet.

Derfor påvirker det os, når vi ikke spiser – også åndeligt. Vi afholder os fra den fysiske nydelse ved at spise for at fokusere på Gud. Fasten skal hjælpe os med at se bort fra denne faldne verden og rette vore øjne mod evigheden – mod Gud selv. Vi har alle en krop og kødets lyster er os hele livet en anledning til synd. Derfor kan vi forsøge at afskære kødets magt over os, hvis vi nægter at give den energi, og det gør vi ved ikke at spise eller i det mindste begrænse vort indtag af føde.

Jesus sagde selv, som jeg allerede har nævnt, at dæmoner kun kan drives ud ved bøn OG faste. Når vi ved brug af vor vilje, der er styrket med Guds nåde, undertvinger vor trang til at spise og de fysiske nydelser, så vokser vi tættere på Gud.

Vi skænkes magt over de onde ånder, som så let bringer os på vejen bort fra Gud.

Når vi faster, øver vi os i, at det skal være os, der bestemmer over vort forbrug, ikke vore muligheder for forbrug, der bestemmer over os; det er en opøvelse af viljen. Hvis vi ikke skal lave mad og spise, så sættes vi fri til at være sammen med Gud og vokse i kærlighed til ham og i nærhed til ham, hvilket er det, vi kalder hellighed.

Anden del: Kirkens fasteskikke

Hvornår skal vi faste?

Helt fra bibelsk tid har der været private faster, som den enkelte kristne pålagde sig selv af private åndelige grunde; der har været foreskrevne faster på bestemte dage og i bestemte perioder, altså ordinære fasteperioder; og der har været faster, som blev pålagt de troende i ekstraordinære situationer fx i tider med krig eller sygdom som et udtryk for bod.

Jeg har allerede nævnt de to ugentlige fastedage, onsdag og fredag. Hvorfor lige de dage? Ja, i Didachæ blev det jo nævnt, at jøderne fastede mandag og onsdag, og at vi kristne derfor skulle faste på andre dage, men det er jo en negativ begrundelse. Man er kommet med den forklaring, at de kristne skulle faste på onsdagen, fordi det var den dag, hvor Judas forrædte Jesus og så selvfølgelig på fredagen, fordi det var den dag, hvor Jesus blev korsfæstet. Vi ser her ugentlige fastedage som en kristen skik af apostolisk ælde. Det ville derfor være en god ting at genoptage i vores egne kristenliv for vor frelses skyld, ikke fordi nogen lov foreskriver os det, men kun for at følge apostlenes skik og hele kirkens ældgamle brug.

Man har som allerede nævnt fastet før dåben, og det er stadig mange steder skik at faste, før man går til alters for således at skelne mellem den jordiske og den himmelske føde.

Fastetiden (de 40 dage før påske) findes både i de østlige riter og i den vestlige ritus. Den kan spores tilbage til i hvert fald midten af det tredje århundrede. Det nævnes for eksempel i ”De Apostolske Konstitutioner,” at i fastetiden måtte man kun spise brød og grøntsager, salt og vand, mens kød, vin og mælkeprodukter var forbudt.

I året 339 skrev Sankt Athanasius af Alexandria, at de fyrretyve dages faste før påske blev holdt i ”hele verden.”

Allerede så tidligt var der altså en universel, veletableret skik i hele kirken for alle kristne. Sankt Augustin af Hippo, der levede 354 til 430, skrev et sted: ”Vor faste på alle andre tidspunkter er frivillig, men i fastetiden, så synder vi, hvis vi ikke faster.”

Her møder vi altså en kristen skik, som man ikke rigtig kan fastslå, hvornår blev indført. Den er ikke nævnt i Bibelen eller direkte indført af et kirkemøde. Skikken med de fyrretyve dages faste fortaber sig altså i de første århundreder og blev indført, uden at vi kan sige præcist hvornår eller hvorfor. Derfor vil jeg sige, at vi ikke uden at synde kan sætte os udover den eller ignorere den. Her vil bibelfundamentalister, der udover al rimelighed hylder princippet om ”Skriften Alene” nok gøre indvendinger, men til det vil jeg sige, at fastetiden og det at faste i fastetiden er af en sådan ælde og ærværdighed i kirken, at den må regnes som værende indført under Helligåndens vejledning og derfor bindende for alle kristen, selvom der ikke står noget om den i Bibelen.

Hvad med andre fasteperioder end påskefasten?

I Østkirken har man foruden påskefasten og de ugentlige fastedage også en julefaste i tiden før jul. (Vi har i vesten en helt klar parallel til dette i adventstiden, selvom denne ophørte med at blive praktiseret som fasteperiode relativt tidligt.)

Derudover har man i Østkirken to mindre fasteperioder, nemlig i tiden før festen for apostlene Peter og Paulus (29. juni) og i tiden før Marias Hensovning (15. august). I tillæg er der også fastedage på Helligtrekongersaften (5. januar), på dagen for Johanes Døberens Halshuggelse (29. august) og på dagen for Korsets Ophøjelse (14. september.)

Man vil altså kunne se, at de østlige kristne, som overholder alle disse fasteperioder (hvad jo ikke alle gør i praksis) faster halvdelen af året. Det skal dog lige nævnes, at der også i Østkirken er enkelte helt fastefri perioder, fx i tiden efter jul og i hele påskeugen.

I den vestlige kirke har man ikke egentlige fasteperioder udover selve fastetiden. Man har traditionelt fastet på dagene før store og vigtige fester, de såkaldte vigilier eller forfester, samt på de såkaldte tamperdage, som er tre dage før hver af de fire årstider. I vesten har man desuden sløjft den ugentlige faste om onsdagen, men man har fastholdt fredagene hele året som fastedage på den måde forstået, at man på fredagene har afholdt sig fra at spise kød fra fireføddede dyr. Det er den såkaldte abstinens, som altså består i, at man på visse dage afholder sig fra kød og gerne spiser fisk eller grøntsager eller brød i stedet. Abstinensen er en slags "light version" af fasten, som blev indført, fordi kirken gerne ville lempe fastereglerne og gøre dem nemmere at overholde for lægmænd.

Jeg vil også nævne, at der i middelalderen opstod den såkaldte "Sankt Martins Faste." Der var tale om en privat, frivillig fasteperiode, som nogle begyndte at holde fra dagen efter Sankt Martins fest (11. november) og indtil jul. Dette svarer helt til den østlige julefaste og viser, at tankegangen er den samme både i øst og vest. Den ville også sætte vor skik med at spise and på Mortens aften i relief.

Man kan altså se her, at fastedagene og fastetiderne i Østkirken er flere og længere end i vesten. I vesten er man generelt mindre strenge og mindre krævende omkring fasten end i østen, og dette skyldes blandt andet forskellige tilgang til fasten som fænomen. Det skal vi straks se nærmere på.

Hvad er faste? Hvad vil det sige at faste?

Man skulle tro, at det er et enkelt spørgsmål, og derfor må der være et enkelt svar, men fordi fasten har været praktiseret over så lang tid og i så forskellige former i den verdensvide kirke, så er der faktisk ikke et helt klart og entydigt svar. Det følgende kan derfor kun ses som en antydning.

Faste kan være forskellige ting. Det kan handle om mængden af mad og arten af mad.

Oprindeligt var faste helt simpelt. Ingen mad og ingen drikke. Punktum. Denne form for faste kan stadig praktikeres, men i det fleste tilfælde vil man nok modificere det noget og sige, at det betyder at spise mindre end man plejer. Dette kan så praktiseres mere eller mindre strengt. Det er de færreste, der rent bogstaveligt kan gå 40 dage uden vådt eller tørt.

Faste kan også være afholdelse fra bestemte fødevarer. Jeg har allerede nævnt abstinensen i vest, hvor man på fredage året rundt, på onsdagene i fastetiden og på tamperdagene ikke spiser kød og derfor ofte har spist fisk i stedet for. Vi har også ideen om, at man ikke i fastetiden skal spise æg og mælkeprodukter, hvilket giver mening til den skik, hvor man i dag spiser pandekager, fordi de skulle opædes, før fasten begyndte.

I øst består fasten med hensyn til fødevarer af, at man ikke spiser noget som helst der kommer fra et dyr. Det vil sige kød, fjerkræ, fisk, æg, mælkeprodukter. Man drikker heller ikke vin eller bruger olie i madlavningen. Man må således kun spise fisk på Mariæ Bebudelsesdag og kun drikke vin lørdag og søndag i fastetiden. Derimod er det en regel, at man gerne må spise alt fra havet, som ikke har rygben. Det vil fx sige rejer, blæksprutter og hummer. Det skyldes jo, at fastereglerne opstod omkring middelhavet og disse former for havdyr blev betragtet som fattigmandskost, som man bare kunne hive op af havet. Man kan altså som østlig kristen spise hummer i fastetiden og stadig overholde fasten. Det er her, at østen set med mine øjne er alt for konservativ. De nægter at ændre på reglerne, også når de ikke længere giver mening. I dag er skaldyr som hummer jo en luksus, som min mavefornemmelse siger mig ikke hører til i fastetiden, men hvis I møder en østlig kristen, så prøv at fortælle ham det. Han vil slet ikke kunne forstå synspunktet, for sådan er traditionen jo. Jeg mener, at fasteregler bør tilpasses tid og sted og omstændigheder.

Her må jeg nævne den forskellige tilgang til fasten i øst og vest.

I Østkirken har man en række fasteforskrifter eller fastevejledninger. Disse er i udgangspunktet meget strenge og med mine øjne temmelig indviklede, men de er netop, som jeg sagde: Vejledninger. De er udtryk for idealet om en meget streng faste, som bør praktiseres af alle kristne, men de kan modificeres ud fra ens kald og stand og situation. For eksempel så vil munke naturligt nok praktisere fasten meget strengere end lægmænd, der lever ude i verden og måske har hårdt fysisk arbejde eller børn at tage vare på. Østlige munke spiser for eksempel aldrig kød og den samme regel findes også i Benedikts munkeregul.

Tanken er, at den enkelte kristne med udgangspunkt i fastevejledningerne skal tale med sin præst eller åndelige vejleder og finde ud af, hvor meget den enkelte er i stand til at følge i sin egen situation og under sine særegne livsomstændigheder.

Fastevejledninger bliver set som idealer, som den enkelte i ydmyghed og i al menneskelig skrøbelighed skal forsøge at opfylde bedst muligt under hensyntagen til sine kræfter og muligheder. Fasten i øst har et opdragende, terapeutisk sigte overfor den enkelte, og det er i den terapeutiske samtale med præsten, at man finder frem til, hvor meget den enkelte skal faste, og hvordan det skal gøres. Fastereglerne i øst er altså terapeutiske vejledninger af en ideal karakter, som den enkelte i samråd med sin præst skal prøve at opfylde, så godt han nu kan.

I Vestkirken har man derimod haft en juridisk tilgang til fasten. Her er fastereglerne netop regler. De er love, som man under trussel om sjæls fortabelse skal overholde. Det ses som syndefuldt ikke at overholde de gældende fasteregler. Det har dog haft en utilsigtet virkning over tid. Som vi allerede har set, så har Vesten færre fastedage end Østen. Allerede her kan man se, at reglerne er mindre strenge, men de er også blevet tilpasset over tid. Hvis fastereglerne er love, så må de (desværre) tilpasses til, hvad almindelige mennesker med rimelighed må kunne forventes faktisk at overholde. Derfor er

de vestlige fasteregler blevet nivelleret over tid. De blevet tilpasset og lempet og blevet mindre og mindre strenge.

I den moderne romerkirke er der således kun 2 fastedage tilbage, nemlig Askeonsdag og Langfredag og fasten består i: ”At faste betyder, at man højst spiser ét fuldt, men enkelt måltid om dagen og lader de øvrige måltider være et minimum, hvis ikke man helt undlader dem.” Ifølge den moderne romerkirke består fasten altså af, at man 2 dage om året spiser lidt mindre, end man plejer ved to af måltiderne.

Ærlig talt. Det er lidt sølle. Der er ikke meget faste tilbage i det, og det siger jeg ikke for at pege fingre af vore romerske brødre, da vi i vor kirke jo slet ikke har nogle fasteregler overhovedet, og vi kun har de liturgisk levn tilbage af fastetiden og slet ingenting af fasten i praksis.

Fasten er tænkt som en tid, hvor man skal spæge sit kød og nægte sig selv nydelse ved at spise, for at få mere tid sammen med Gud. Man skal bruge fasten som ansporing i gudsforholdet og for at kunne koncentrere sig om bønne og de gode gerninger.

Hvordan kan vi faste i praksis?

Hvad kan vi i vor situation og i vor kirke, så gøre? Vi har ingen officielle regler at forholde os til, men rent åndeligt er vi stadig kaldet til at faste. Guds ånd og de kirkelige traditioner forpligter os til det. Vi bør gøre det frivilligt for at vokse i hellighed og kærlighed til Gud og komme nærmere til ham.

I moderne tid har man prøvet at omtolke fasten, så det kan være at afholde sig fra andre ting end mad. Man kan undgå film eller facebook, internettet generelt eller andre lignende ting. Tanken er, at når vi faster, så skal vi afstå fra det, som tager opmærksomheden fra vort liv med Gud. Det er det, vi skal faste fra. Det kan måske være meget godt, men resultatet er bare, at faste bliver alt andet end at undlade at spise og det er i mine øjne en fejludvikling. Faste - som det ikke at spise - er det kirken altid har gjort, og selvom der – nu

som før - er andre ting end mad, der kan få vores opmærksomhed bort fra Gud, så bør vi ikke afvise den kristelig visdoms erfaringer i dette spørgsmål. Vi bør faste i fastetiden, og det betyder, at vi på den ene eller anden måde må begrænse vores mad i denne tid.

Jeg fremlægger derfor her en nogenlunde brugbar fastevejledning, som man kan lade sig inspirere af. Der er kun tale om en vejledning for begyndere. Hvis du allerede faster fuldt ud efter den ene eller anden slags regler, skal du endelig fortsætte med det.

1. Spis mindre end du plejer.
2. Undgå kød fra firefødde dyr - specielt på onsdage og fredage.
3. Spis kun den mest enkle og billigste mad.
4. Undgå søde sager og lækkerier.
5. Undgå vin og alkohol
6. Undgå fester og verdslige fornøjelser.

Dog, i alt dette må vi ikke glemme, at fasten, skønt den er en kødelig ting, har en åndelig betydning. Faste uden bøn er virkningsløs, faste uden ægte fromhed er intet, faste uden ægte kommunion med Gud og kærlighed til ham er en tom ydre handling. Fasten skal hjælpe os og minde os om vores dødelighed og vores menneskelige skrøbelighed og vores totale afhængighed af Gud. Fasten skal bringe os nærmere til Gud og være et af de midler vi bruger til at underkue ”Gamle Adam” og vokse i kærlighed og hellighed og samhørighed med Gud.

DRYP – en art à propos i 1700-året for den nikænske trosbekendelse?

For 1700 år siden ved kirkemødet i Nikæa var kirken optaget af at sikre den apostolske tro og kirkens enhed. Det kunne nok stadig være aktuelt, men synes ikke på dagsordenen. Nu handler det om at tilpasse kirken til tiden og opretholde medlemstallet. Spørgsmålet om enhed hedder nu inklusion og diversitet og handler om, at ingen støder an mod harmløsheden i Jesu ord og gerning. Der tales i den forbindelse også om dåben – hertil blot et spørgsmål: Er den dåb, der kunne koste livet i oldtiden og i muslimske lande i dag, den samme som den, der behandles i dåbskommissionen?

I forhold til andre kirker har folkekirken rigtig mange midler at sætte ind i denne sin mission.

Fra Kristeligt Dagblad bringes her et ”dryp” fra Poul Joachim Stender om bestræbelserne på at realisere visionen.

Præst: Er kristendommen for voldsom til danskerne?

Det er for meget!

Ved mine to kirker har vi tre gravere og en deltidsansat rengøringshjælp. Vi bruger, som den øvrige del af folkekirken, kolossale summer på kirkegården og graverlønningerne. Men samtidig med, at vi ansætter flere og flere gravere, er kirkegårdene ved at blive afviklet, fordi danskerne foretrækker sund og bælt og skov som deres sidste hvilested.

I mit sogn er medlemstallet faldet med cirka en procent det seneste år, og man får på fornemmelsen, at de mange graveransættelser er sket med henblik på at skjule kirkens nedtur i et stort blomsterbed. Jeg er alene som præst. Og selv om vi har præstemangel, skriger det til himlen, at der ikke i mine sogne er tre præster og en graver.

Hele folkekirken som hyggeklub

Samtidig træder en præst frem og foreslår, at konfirmanderne ikke skal have læring længere, selv om det er svært at finde huller i de unge menneskers viden om kristendommen. I stedet skal de have en ungdomsklub, hvor de kan hygge sig. I og for sig er der logik i forslaget. Folkekirken er allerede på vej til at blive en hyggeklub. Et eller andet sted i landet vil en præst sikkert snart foreslå, at forkyndelsen af Jesus Kristus som hele verdens frelser opgives. I stedet kan man hygge sig til søndagsmøderne i kirken ved, at præsten holder klummer stående på gulvet, der afsluttes med alle synger “Kringsatt af fiender”, der ikke nævner Kristus med et ord.

Kristendommen er voldsom

I en sober og teologisk gennemtænkt artikel kommer en af Danmarks dygtige teologer med et forslag om at tilspørgslen ved dåben skal fjernes. Det er for voldsomt for dåbsforældrene at tage stilling til at forsage Djæveln og tro på jomfrufødslen, opstandelsen, syndernes forladelse og det evige liv.

Ja, det er for voldsomt. Kristendommen er kolossal voldsom. Det er altid for meget at tro på, at Jesus opstod fra de døde og giver os muligheden for det evige liv.

Men netop derfor skal vi forkynde det alt, hvad tøj og remmer kan holde til. Og det kan kun lykkes, hvis vi ansætter præster i stedet for gravere og holder fast ved, at hverken konfirmandundervisning eller sognemøder eller gudstjenester skal være en hyggeklub. Med karsk og relevant forkyndelse af evangeliet. Og så i øvrigt ikke lytte til de forslag, der også er kommet om, at teologiuddannelsen skal bestemmes af menighedsrådene, der måske mange steder vil foreslå, at dogmatik erstattes af et kursus i kagebagning, og at eksegese bliver til undervisning i, hvordan man laver tinkors til minikonfirmander.

Prædiken til 4. søndag efter Påske 2024

Ved pastor Anders Graversen, Kingos Kirke

Joh. 8, 28-36

Ære være Gud vores far, der har skabt os i sit billede.

Ære være Guds søn, der tog vores straf, så vi kan leve i frihed.

Ære være Helligånden, ham der gør Guds kærlighed levende for os.

Sandheden skal gøre jer frie. Det er stærkt. Det er smukt. Og sandt.

Men de, der hørte Jesus sige det, blev fornærmede: »Vi er Abrahams efterkommere og har aldrig trællet for nogen. Hvordan kan du så sige: I skal blive frie?«

Har jøderne altid været frie?

De har i lange perioder været i politisk fangenskab: De har været underlagt Egypten, Assyrien, Babylon, Grækenland, Syrien og Italien (Rom). De må have tænkt på tankens frihed. Troens frihed.

Og her kan man næsten høre danskere bakke op og sige det: ”Hvad snakker du om - vi er da frie! Vi er verdens lykkeligste folk. Vi har Grundtvig og H C Andersen til far. Vi er frie, frie til at mene, hvad vi vil og ytre det i enhver offentlig sammenhæng, frie til at tro på hvad vi vil, gifte os med hvem vi vil, tage hvilken uddannelse vi vil (og kan), bo hvor vi vil, tage på ferie hvor vi vil...

Ja, siger Jesus, men jeg taler om en dybere frihed og ufrihed. *En ufrihed, man kan være fanget af, selvom man tilhører et af jordens frieste folk og er fri til at gøre næsten hvad som helst.*

Hvilken ufrihed? Syndens ufrihed, svarer Jesus.

Synden og Sønnen. Det er næsten ikke til at høre forskel. Men der er en verden til forskel. I dag skal vi spidse ører, så vi kan høre forskellen!

Synden binder. Sønnen frigør.

Enhver, som gør synden, er syndens træl. Men hvis Sønnen får gjort jer frie, skal I være virkelig frie.

Jesus siger også: Sandheden skal gøre jer frie.

Jesus er ikke én blandt andre religiøse tilbud. Jesus er sandheden – ikke Muhammed eller andre religiøse døde ledere.

Det modsatte af sandhed er løgn.

Løgneren er syndens bindemiddel: løgneren, fortielsen, fortrængningen.

Den tanke slår mig nogle gange med stort ubehag: *Gad vide, hvor meget jeg lyver for mig selv – på et eller flere områder af mit liv.* Jeg er jo en pæn og ordentlig kristen i almindelighed – i egne og andres øjne. *Men man kan lyve for sig selv. Lade sig binde af en synd, etablere sig i den.*

Det er alarmerende hvordan *en del af kongerne i Israel begyndte godt, men endte skidt.* Begyndte i guds frygt, men så slap de på den ene eller den anden måde ugudeligheden ind i deres og folkets liv, og de stoppede ikke med det, det fik lov til at fortsætte, og deres liv ender tragisk. Måske ikke altid tragisk i det ydre, de bevarer måske nok magten og æren, men ikke velsignelsen.

Vi kan bare tænke på **Israels tre første konger, Saul, David og Salomo.** Alle tre gik i den fælde. Det begyndte godt, men det gik fuldstændig galt. Tre troende, gudselskende og gudselskede konger, kaldet meget direkte af Gud til kongetjenesten. Men for alle tre går det helt galt.

Der er dog en forskel. Den midterste, David, når at ændre kurs. I kan godt huske det, ikke. Det er historien med Batseba, der bliver fælden i første omgang. Det er en fristelse, de allerfleste af os kan forstå. Fortrængningsmekanismen går med det samme i gang. Det ender med mordet på Urias. Og der kunne historien sådan set godt være endt. Ligesom med Saul og Salomo, hvor det så handlede om andre synder. Men den endte ikke der, for profeten Natan kom og sagde David sandheden. ”Du er manden”. Og sandheden slår ned i David som et lyn. ”Jeg har syndet mod Herren”. Fortrængningen er blæst væk på et sekund. Så er du også tilgivet, siger Natan med det samme. På et sekund er der tilgivelse for alt. Men – i parentes bemærket - *ikke genoprettelse af alt*. Vores synder kan have store konsekvenser i denne verden i de mellemmenneskelige forhold. *Konsekvenser som Guds tilgivelse langt fra altid fjerner*. Tag en narkoforbryder f.eks., som ryger i langvarigt fængselsophold. Derinde møder han Gud og tilgivelsen. Det vender op og ned på hans liv. Han bliver fri. Men han kan ikke gå til fængselsinspektøren og sige: Jeg er fri, så sæt mig fri. *Han må udstå sin straf*. Og den familie, han satte overstyr med sin kriminalitet, er måske for altid tabt. Der er meget, der kan være tabt for ham for resten af livet pga. synden. *Den synd, vi gør, kan nogle gange have livslange konsekvenser for os i dette liv*. På den måde kan den stadig binde os.

Men samtidig kan vi blive helt frie. Frie i samvittigheden. Frie i det inderste. Måske stadig bundet af ulykkelige konsekvenser af synden, måske bundet resten af livet. *Men inderst inde frie i Guds uendeligt store tilgivelse*.

Men Sønnen vil gøre os virkelig frie. For *hans tilgivelse er langt mere end overbærenhed og seen gennem fingre med det ene og det andet*. Hans tilgivelse har det store, ultimative offer som

forudsætning. Epistelen: ”ham, der ikke kendte til synd, har han gjort til synd for os, for at vi kunne blive Guds retfærdighed i ham”. (2. Kor 5, 21)

Når I får ophøjet Menneskesønnen, da skal I forstå, at jeg er den, jeg er...

Hør mig, Jakob,
Israel, som jeg har kaldet!
Jeg er den samme; jeg er den første,
og jeg er den sidste.

Til I bliver gamle, er jeg den samme,
til I bliver grå, bærer jeg på jer.

Også for fremtiden er jeg den samme,
ingen river noget ud af min hånd;

Jesus siger: Jeg er for evigt den samme! Jeg er Gud!

Den ophøjelse, Jesus ser frem til, som skal åbenbare, hvem han virkelig er, det er hans korsfæstelse. Hans nedværdigelse.

Ophøjelsen er ikke som i X faktor og bagedysten, hvor man søger hæder, men som i den totale ydmygelse, hvor han aflægger sig al hæder og ære.

Hvis sønnen får gjort jer frie skal I være virkelig frie. Altså hvis Jesus får gjort jer frie, så kan I blive frie.

I har hørt det før, men nu kommer så en af de mange genudsendelser fra prædikestolen. *Hvad er frelse?* Frelste økologer, frelste kristen, frelste ex-rygere. Men ordet frelse kommer fra de gamle danske ord frihals. En bundet slave kunne frikøbes og derefter tildeles frihals af

sin løskøber og befrier. Frihalsene var frelst fra slaveri. Og det er, hvad Kristus vil gøre for os. Han har løskøbt os.

Hvis ikke Herren havde været med os” – ja, hvad så?

For Israels folk stod det klart, at ”da havde de slugt os levende” (lektien). Paulus kan sige det således: Da tidens fylde kom, sendte Gud sin søn, født af en kvinde, født under loven, for at han skulle løskøbe dem, der var under loven, for at vi skulle få barnekår.

Og derfor må vi takke og sige: Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden, som det var i begyndelsen, således også nu og altid og i al evighed.

Lad os med apostlen tilønske hinanden:

Vor Herre Jesu Kristi nåde --- og Guds kærlighed
og Helligåndens fællesskab --- være med os alle! Amen.

Herre, vor Gud, himmelske Far!

Du, som vil, at vi skal lære sandheden at kende og befries til at leve i
din søn, Jesus Kristus,
vi beder dig:

Hjælp os at tage imod din gave og vidne om sandheden:
at du er den, du er,
og at du befrier os fra syndens slaveri.

Det beder vi om ved Jesus Kristus, vor Herre,
som med dig lever og regerer i Helligåndens enhed,
én sand Gud fra evighed og til evighed.

Kirkemødet i Nikæa.

Oversættelse, indledning og kommentarer

Anmeldelse ved pastor Erik H. Bennetzen¹

Kirkemødet i Nikæa. Oversættelse, indledning og kommentarer.

Emil Nikon Saggau og Kasper Dalgaard;

Forlaget Samfundslitteratur 2025; 223 sider.

Det er en gave uden lige at få foræret – selvfølgelig til handelspris – en bog som denne til 1700-års jubilæet for et kernestykke af den kristne kirkes historiske arv og identitet: en bog nemlig om kirkemødet i Nikæa i året 325 i sammenhæng med dets fortsættelse og afslutning på kirkemødet i Konstantinopel år 381.

For en kirke som vor danske folkekirke, der i letfærdig indre uvished og uvidenhed om sin egen substans mange steder befinder sig i en ubevidst fornægtelse af denne, er der her givet os mulighed for at møde mennesker, præster og biskopper, som står med denne tro i hænderne og skal fastholde troens substans, for at menighederne kan finde vej mellem de forskellige opfattelser af, hvad det betyder, at Gud er én sand Gud, Fader, Søn og Helligånd. Det var der forskellige opfattelser af; hvad er rigtigt og sandt? Det var spørgsmålet, der dengang splittede kristenheden. Et svar var nødvendigt.

Og nu var muligheden der for at samle ledende kristne fra hele den daværende kristne verden. Den forrige romerske kejser Diokletian havde iværksat en voldsom forfølgelse af de kristne. Det var slut, og

¹ Anmeldelsen har været bragt på KSBB's hjemmeside og bringes med forfatterens og Kirkelig Samlings tilladelse

der var kommet en ny enerådende kejser, Konstantin, som modsat Diokletian fredede kristendommen og selv satte sig i værk for at skabe enighed mellem de stridende parter. Alle kirkefolk, som samledes til dette første økumeniske kirkemøde i Nikæa i år 325, havde haft forfølgelserne tæt inde på livet, en del endda i bogstavelig forstand. Hvordan rejser kirken sig oven på dette? Det spiller en stor rolle i vedtagelserne på kirkemødet. Men først måtte koncilet løse den indre ufred i kirken om det grundlæggende i troen, forholdet mellem Gud Fader og Jesus Kristus, Guds Søn i kirkens bekendelse. Helligånden hører med i treenigheden, men den nærmere udredning om Helligånden var ikke i fokus i Nikæa, det kom først mange år senere ved kirkemødet i Konstantinopel i år 381.

Bogen er bygget op med de historiske beslutningstekster fra Nikæa-mødet som omdrejningspunkt. Og disse tekster får vi i fuldt omfang.

Men for at forstå, hvad der sker der, er det nødvendigt at have kendskab til den verden, det sker i: den romerske verden, hvordan den fungerer, og hvordan forandringer gør mødet i Nikæa muligt tilmed under kejserens aktive medvirken. Men kirken har hidtil haft sin eksistens i en fjendtlig stat med perioder med hård forfølgelse og har skabt sig en form og struktur på menighedsplan og på overordnet plan. Men der er også på flere punkter stor indre splittelse i kirken, som det var nødvendigt at finde et svar på: Der var *arianerne* (efter Arius), som forstod forskellen mellem Gud Fader og Jesus sådan, at Jesus er født, Faderen ikke, Jesus har en begyndelse, Faderen ikke, Jesus er ved sin fødsel adopteret af Faderen og derfor *ikke* 'af samme væsen som Faderen', – der var *Novatian*, der ikke mente, at frafaldne var rene, og at de derfor ikke kunne genoptages i kirken, – der var *Sabellius*, som lagde navn til modalismen: at Fader, Søn og Helligånd bare var forskellige *måder*, Gud optrådte på.

Det er bogens **1. del** under overskriften: ***Baggrunden for kirkemødet i Nikæa.***

2. del udgøres af ***De nikænske tekster***. Normalt kender vi kun selve trosbekendelsens ordlyd. Og det gør vi så ikke alligevel, for vi kender den jo kun fra den 'færdige' ordlyd i den nikæno-konstantinopolitanske trosbekendelse som den står bag i salmebogen. Og det er ikke det samme. Det lærer vi her! Og her kommer *den helt særlige fortjeneste* ved denne bog: Vi får Nikæa-tekstens ordlyd, og vi får den på grundsproget, græsk, og dertil får vi en dansk oversættelse linje for linje. Og oveni får vi en forklarende kommentar til teksten. Flot! Allerede det gør bogen til en god studiebog.

'Trosbestemmelsen', kalder forfatterne den, og understreger dermed, at her har man drøftet, kæmpet, og bestemt sig for netop dette ordvalg. Bogen er jo et historievidenskabeligt værk. Og respekt for det.

Men udover tros-bestemmelsen blev der desuden vedtaget 20 andre bestemmelser på koncilet, igen på græsk og med oversættelse og den vigtige kommentar. Igen flot disponering. Her drejer det sig for koncilet om at skabe fælles regler over hele riget for kirkens liv: optagelse af nye medlemmer; adgang til dåb; optagelse af tidligere medlemmer, som under pres/tortur eller ikke engang det havde frasagt sig kristen tro; om præste- og bispevielse og deres gyldighedsområde – og andre vigtige bestemmelser.

Endelig bringer denne tekstdel det såkaldte Påskebrev (igen på græsk og dansk). Det fastlægger, hvordan påskedag skal beregnes, så påsken bliver fejret på samme dag over hele riget / i hele kirken.

3. del fører os frem til kirkemødet i Konstantinopel år 381. Men først en beskrivelse af omstændighederne omkring Nikæa-mødet. Det var egentlig planlagt til Ankara, men blev flyttet, fordi Nikæa var betydeligt nemmere tilgængelig. Der deltog antagelig flere end 300!

Historien står ikke stille, blot fordi koncilet har talt. Flere af de deltagende biskopper har berettet om det og givet fortællingen farve efter, hvordan de gerne ser det forstået. Men der arbejdes også videre på forståelse af treenigheden, og især tre teologer fra Kappadokien bringer erkendelsen videre. Betydning har også, at skiftende kejsere også i mellemtiden har favoriseret enten ariansk forståelse eller den nikænske. Det sidste er tilfældet, da kirkemødet i Konstantinopel bliver afholdt i år 381. Og først der vedtages der væsentlige tilføjelser, så vi får den bekendelse, som vi i dag populært – til vore forfatteres irritation – kalder 'den nikænske trosbekendelse' for at slippe for den spiritusprøve, det er for en konfirmand f.eks. at sige dens fulde navn: 'den nikæno-konstantinopolitanske trosbekendelse'. Den er jo den ene af den danske folkekirkes 3 oldkirkelige bekendelser. Selv om Konstantinopel-teksten er dobbelt så lang som Nikæa-teksten, er det vigtigt for toneangivende koncilsfædre at fastholde, at det er den nikænske bekendelse blot med præciserende tilføjelser.

Vor bogs forfattere diskuterer også kirkemødeproceduren som institution. Dels gøres der en del ud af at finde grundlaget for den i det romerske retssystem, og det er vel oplagt alene af den grund, at kejser Konstantin har så stor en andel i det, ja, faktisk er den, der indbyder til det. (Også dette brev bringes i oversættelse). Samtidig kan det også have et forbillede i apostelmødet i Jerusalem (Apostlenes Gerninger, kap. 15). Det bliver ikke helt klart, om de mener det ene eller det andet eller begge dele.

Det er slet ikke muligt i en anmeldelse som denne at give et dækkende indtryk af den rigdom af information og indlevelse i det historiske forløb i kirkens kamp for at værne om sin tro midt i det røre, der var om den i det 4. århundrede. En kamp, som har skænket den kristne kirke en fælles grund trods senere adskillelse i forskellige konfessioner. Her er et stort udbytte at hente til forståelse af den kristne tros grundlæggende erkendelser og til den økumeniske samtale.

Forfatterne er teologer og har begge en phd.-grad inden for teologi. Det fik jeg brug for at undersøge, fordi fremstillingen kan forekomme noget 'arkæologisk' historisk. Nogle vil sikkert prise den kølige afstand til de omhyggeligt skildrede dogmatiske og moralske armlægninger, mens andre vil savne fornemmelsen af, at det drejer sig om hjerteblod, hvad en del af datidens aktører jo har mærket på egen krop, om trossandheder, som det for de implicerede var livet om at gøre at få frem.

Bogen er vigtig, fordi den handler om vor egen nutidige kirkes grundbekendelse. Måske er det lige ved at pippe frem i sætningen s. 73, hvor forfatterne undtagelsesvis træder frem og siger 'vi': "Vi mener, at det er afgørende at forstå, at kirkemødet i Nikæa var en foreløbig kulmination på en proces, som Apostlenes Gerninger bevidner, og ikke kun en innovation i det 5. århundrede".

Meddelelser

Sankt Ansgar Fællesskabet

SAF's gudstjenester er flyttet til Rundkirken i Islev.
Gudstjenesterne annonceres på hjemmesiden Hoejkirkelig.com., på
SAF's facebook-side og via SAF's mailingliste.

Henvendelse: Chr. Ankerstjerne Rønneberg (se bagsiden).

Islev Rundkirke

Fællesskabet Kirkelig Fornyelse

LANDSKONVENT den 29. til 30. maj 2025

Hovedtema: I 1700-året for kirkemødet i Nikæa

Salmevers: *"kærlighed i pagt med Ånden
den får altid overhånden."* (DDS 710,1)

Sted: Bethlehemskirken med menighedslokaler, Åboulevarden 8,
2200 København

PROGRAM:

Kristi Himmelfartsdag torsdag den 29. maj 2025

Kl. 14.00 Festmesse på Kristi Himmelfartsdag

Celebrant og prædikant: Pastor Jens Christian Raabjerg Larsen.

Kl. 15.30 Eftermiddagskaffe

Kl. 16.00 Foredrag ved pastor Carsten Dalsgaard Hansen: Kirkens
enhed i lyset af Gal 3,28

Kl. 18.00 Festvesper med procession. Celebrant: Pastor René Yde.

Kl. 19.00 Middag

Kl. 20.30 Completorium

Fredag den 30. maj 2025

Kl. 09.30 Messe for Helligånden

Celebrant og prædikant: René Yde.

Derefter serveres en kop kaffe og et rundstykke

Kl. 11.00 Generalkapitel ifølge vedtægterne

Kl. 13.00 Tolvsang

Kl. 13.15 Frokost og kaffe

Kl. 14.00 Foredrag ved pastor Lars Messerschmidt: "Kirkens
synodale væsen"

Kl. 16.00 Vesper og afslutning

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Alle gudstjenester og foredrag mv. er offentlige.

Konventsafgift (omfatter foredrag mv):

Kr. 150,- for hele landskonventet. For 1 dag kr. 75,-. Der er 50 % rabat for studenter. Tilrejsende fra vest for Storebælt betaler ikke konventsafgift.

Måltider:

Eftermiddagskaffe torsdag: 30 kr, Middag torsdag: 185,00 kr,

Morgenkaffe fredag: 25 kr,

Frokost fredag: 80 kr. Drikkevarer kan købes.

Pris for måltider i alt: 320 kr.

Tilmelding til måltid er bindende og skal ske senest den 15. maj 2025 til fællesskabets kasserer Nete Marie Hjorth Madsen, Gillesager 268, 5. sal, tv., 2605 Brøndby, tlf. 28 90 03 29, epost: nmhjorthmadsen@gmail.com

Betaling kan ske ved overførsel til FKF's kontonummer:

Nordea; reg.nr. 2316; kontonr: 8024 412 807.

Man opfordres til at betale forud for landskonventet.

Overnatning må hver enkelt selv sørge for.

RE-FORMATIO

udgives af Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Redaktion: FKF's bestyrelse. Ansv. red. Henrik D. Gautier

Formand for FKF: Henrik D. Gautier, Femte Juni Plads 10, 2000 Frederiksberg;
e-post: hdg@privat.dk; Tlf: 30551272

Næstformand: Chr. Ankerstjerne Rønneberg, Sdr. Fasanvej 20, 2000
Frederiksberg. Tlf. 40449204; e-post: ankerstjerne_roenneberg@hotmail.com

Kasserer: Nete Marie Hjorth Madsen, Gillesager 268, 5. tv. 2605 Brøndby.
Tlf. 36757165, e-post. nmhjorthmadsen@gmail.com

Bankforbindelse: Nordea; reg.nr. 2316; kontonr: 8024 412 807.

Overførsel fra udlandet: SWIFT-BIC: NDEADKKK, IBAN: DK69 2000 8024 4128 07.

Adresseændringer meddeles kassereren eller redaktøren! – Vigtigt!

Abonnement Re-formatio: Henvendelse til redaktionen.

Pris 100 kr. Re-formatio udsendes 2 gange årligt.

Hjemmeside: www.hoejkirkelig.com

Bladets Deadlines 1/3 og 15/10. Artikler, anmeldelser, indlæg mv. til ansv. red.

Indhold

Redaktionel bemærkning s. 2

Prædiken til Kyndelmisse 2025 ved *Peter Østerby-Jørgensen* s. 3

Poul Ulsdal: "Den nye højirkelighed" s. 9

Kim Thinggaard: Holman Hunt og The Light of the World s. 27

Citat s. 29

René Yde: Den kristne faste og kirkens fasteskikke s. 30

Dryp s. 41

Prædiken til 4. søndag efter påske 2024 ved *Anders Graversen* s. 43

Anmeldelse af Kirkemødet i Nikæa af Saggau & Dalgaard ved *Erik Bennetzen* s. 48

Meddelelser: Sankt Ansgar fællesskabet s. 53

Landskonvent FKF 2025 Program s. 54